

CAPUT XIII.

Lectio Deuteronomio ejiciuntur alienigenæ, partes Levitis assignantur, e quo tamen gazophylacio vasa domus Tobiae projiciuntur, & sabbati violatores puniuntur: increpat Nebemias Iudeos qui uxores duixerant alienigenas.

Deut. 23.

3. * Possis vertere; tempore illo, que nemp̄ habitarerunt principes populi in Ierusalem. (*Sup. cap. 11.*) Es illo presertim que absuit Nebemias, ut patet infr.

2. eo quod non occurrerunt filii Israël cum pane & aqua: & conduxerint aduersum eos Balaam, ad maledicendum eis: & convertit Deus noster maledictionem in benedictionem.

3. Factum est autem, cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israël.

4. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui fuerat praepositus in gazophylacio domus Dei nostri, & proximus Tobiae.

5. Fecit ergo sibi gazophylacium granarium, & ibi erant eum reponentes munera, & thus, & vasa, & decimata frumenti, vini, & olei, partes Levitarum, & cantorum, & ianitorum, & primitias saeculare.

6. In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno trigesimo secundo. Ergo postquam, Artaxerxis regis Babylonis veni ad regem, prefectum & in fine dierum t' rogavi regem, *ad finem ann.*

7. Et veni in Ierusalem, & intellexi malum, quod fecerat Eliasib Tobiae ut faciebat. *Vid. supr.* 8. Et malum mihi visum est valde. Et proieci vasa domus Tobiae foras de gazophylacio: *in quo non manebat* circa finem.

9. Praecepique & emundaverunt gazophylacia: & retul' ibi vasa domus Dei, sacrificium, & thus.

Hinecque secunda eius incipit prefectura, que ad initium regni Darii Nothi pervernebatur, vide *sup. cap. 22.* & ex stationibus suis.

10. Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini, & olei in horrea.

11. Et constitutim super horrea Selemitam Sacerdotem, & Sadoc scribam, & Phadaiam de Levitis, & iuxta eos Hanan

filium Zachur, filium Mathanias: quoniam fideles comprobati sunt, & ipsi credite sunt partes fratrum suorum.

14. Memento mei Deus meus pro hoc, & ne deleas miserationes meas, quas feci in domo Dei mei, & in ceremoniis eius.

15. In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, & onerantes super asinos vinum, & uvas, & fucus, & omne onus, & inferentes in Ierusalem die sabbati. Et contestatus sum ut in die quā vendere licet, venderent.

16. Et Tyrii habitaverunt in ea infestantes pisces, & omnia venalia: & vendebant in sabbatis filii Iuda in Ierusalem:

17. Et obiurgavi optimes Iuda, & dixi eis: Que est haec res mala, quam vos facitis & profanatis diem Sabbati?

18. Numquid non haec fecerunt patres nostri, & adduxit Deus noster super nos omniū malum hoc, & super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israēl violando Sabbathum.

19. Factum est autem, cum quievissent portae Ierusalem in die Sabbati, dixi: & clauserunt ianuas, & præcepit ut non aperirent eas usque post Sabbathum: & de pueris meis constitui super portas ut nullus inferens onus in die Sabbati.

20. Et manserunt negotiores, & vendentes universa venalia foris Ierusalem semel & bis.

21. Et contestatus sum eis, & dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? si secundum hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in Sabbatho.

22. Dixi quoque Levitis ut mundarentur, & venirent ad custodiendas portas, & sanctificandas diem Sabbathi: & pro hoc ergo memento mei Deus meus, & parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum.

23. Sed & in diebus illis vidi Iudeos ducentes uxores Azotidas, Ammonitidas, & Moabitidas.

24. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azoticè, & nesciebant loqui Iudeatè, & loquebantur iuxta linguam populi, & populi.

25. Et obiurgavi eos, & maledixi. Et cecidi ex eis viros, & decalcavisi eos, & adiuravisi in Deo, ut non darent filias suas filiis eorum, & non acciperent de filiabus eorum filios suis, & sibimetipsis, dicens: *sicut in misericordia illius ob 12. 45.*

26. Num-

* 3. Reg. 3. 26. * Numquid non in huiuscemodi re peccavit Salomon rex Israël? & certè in gentibus multis non erat rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus regem super omnem Israël: * & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.

* 3. Reg. 11. 27. Numquid & nos inobedientes facimus omne malum grande hoc ut prævaricemur in Deo nostro, & ducamus uxores peregrinas?

4. 28. De filiis autem Iofada filii Eliasib

* sacerdotis magni, gener erat Sanaballat Horonites, quem fugavi a me. 29. Recordare Domine Deus meus adversus eos, qui polluant sacerdotium, iusque Sacerdotale & Leviticum.

* Diversus ab eo qui est supra v. 4 & 7.

30. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, & constitui ordines Sacerdotum & Levitarum, unumquemque in ministerio suo:

31. & in oblatione lignorum in temporibus constitutis, & in primitivis: memento mei Deus meus in bonum. Amen.

LIBER TOBIÆ.

CONTINET hic liber, eximia pietatis, singularis patientie, & Dei in suis providentiæ, præclaræ documenta. Tobias enim semper in Deum fidelis, cum in captivitatem abducatur, quod tempore, capti a Salmanasare Samariâ, Israëliticum regnum eversum est, a piis operibus nunquam destitit. Hunc ab eodem Salmanasare primum clementer habitum & amone curatorem constitutum Græci testantur codices, a Chaldeis, quos in versione nostrâ secutus est Hieronymus, non parum diversi. Post autem a Sennacherib, cuius offensionem, suo in mortuos sepelendis studio, meruerat, bonis & exilio multatus est: sed ab Assaradone statim restitutus, operâ Achioris filii fratris sui, quem ille Rex omnibus suis rationibus præferebat. At postea bonis iterum spoliatus est. Quin & cœitate interim a Deo probatus. Tandem, filio, quem in Medianum ad pecuniam a Gabelo repetendam miserat, cum iuria, ingentibusque divitiosis, recepto; visu recuperato, Dei benedictionibus cumulatus, ingentem ex filio post se reliqui sobolem, cui moriens bene precatu, & ex Prophetarum dictis de Ninive evertenda, bene consulti.

CAPUT PRIMUM.

Tobias in captivitate constitutus, a lege Dei non recedit; & filium Tobiam ex Anna uxore susceptum, Deum timere docet: gratus regi Salmanasar, pergit quicunque vult: confrates captivos consolator & iuvat elemosynâ: Gabelodat mutuo deceri argenti talenta: Sennacherib, quod mortuos sepeliret, eum persequitur.

Obias ex tribu, & civitate Nephthali (qua est in superioribus Galliaz supra Naasson, post viam, que dicitur ad Occidentem, in sinistro habens civitatem Sephet).

* 4. Reg. 17. 2. * cùm captus esset in diebus Salmanasare regis Assyriorum, in captivitate tamen positus, viam veritatis non deseruit, etiam 18. 9. 3. ita ut omnia, que habere poterat, Anno M. 323. 4. ita ut quotidie concupisca fratribus, qui erant ceteris circiter 44. iste custodivit animam suam, & num- 16.

4. Cumque esset junior omnibus in tribu Nephthali, nihil tamen puerile gessit in opere.

* 3. Reg. 12. 5. Denique cum irent omnes ad vitulos auros, * quos Ieroobam fecerat rex Israhel, hic solus fugiebat consortia omnium,

6. sed pergebat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israël, omnium primitiva sua, & decimas suas fideliter offerens,

7. ita ut in tertio anno proselytis, & advenis ministraret omnem decimationem.

8. Hæc & his similia secundum legem Dei puerulus observabat.

9. Cum vero factus esset vir, accepit uxorem Annam de tribu sua, genitique ex ea filium, nomen suum imponens ei,

10. quem ab infante timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato.

11. Igitur cum per captivitatem devinisset cum uxore sua, & filio* in civitate Neminen cum omni tribu sua,

12. (cum omnes ederent ex cibis Gentili) iste custodivit animam suam, &

* Quatuor annorum puero.

V. infra 3. 21. & 14. num- 16.

numquam contaminatus est in escis eorum.
 13. Et quoniam memor fuit Domini in
toto corde suo, dedit illi Deus gratiam in
conspicu Salmanasar regis,
 14. & dedit illi potestatem quocumque
vellet ire, habens libertatem quæcumque
facere voluisse.

15. Pergebat ergo ad omnes, qui erant
in captivitate, & monita salutis dabat eis.
 16. Cum autem venisset in Rages civi-
tatem Medorum, & ex his, quibus hono-
ratus fuerat a rege, habuisset decem ta-
lenta argenti:

17. & cum in multa turba generis suis
Gabelum egentem videret, qui erat ex
tribu eius, sub chiropographio dedit illi me-
moratum pondus argenti.

18. Post multum verò temporis, mor-
* Anno M.
3287. tuo Salmanasar rege, * cùm regnaret Sen-
nacherib filius eius pro eo, & filios Israël
exoscos haberet, in conspicu suo:

19. Tobias quotidie pergebat per om-
nem cognitionem suam, & consolabatur
eos, dividebatque unicuique, prout pos-
terat, de facultatibus suis:

20. esurientes alebat, nudisque vesti-
menta præbebat, & mortuis atque occi-
sis sepulturam sollicitus exhibebat.

*4. Reg. 19. 21. Denique * cùm reversus esset rex
Sennacherib fugiens a Iudea plagam,
Eccl. 48. quam circa eum fecerat Deus proper-

24. blasphemiam suam, & iratus multos oc-
cidet ex filiis Israël, Tobias sepelebat
Anno M. corpora eorum.

22. At ubi nunciavit est regi, lussit eum
occidi, & tulit omnem substantiam eius.

23. Tobias verò cum filio suo, & cum
uxore fugiens, nudus latuit, quia multi
diligebant eum.

*4. Reg. 19. 24. * Post dies verò quadragintaquin-
37. quo occiderunt regem filij ipsius,

2. Paral. 25. & reversus est Tobias in domum
Isai. 37. suam, omnisque facultas eius restitu-
ta est ei.

C A P U T II.

Tobias ex mortuorum defatigatis sepulturâ,
hirundinis stercore in patientia probatio-
nem excæctatur, & ab uxore ac amicis
ipsum irridentibus affectus opprobrio, pa-
tentissime tolerat instar lobii.

1. Post hæc verò, cùm esset dies festus
Domini, & factum esset prandium
bonum in domo Tobie,

2. dixit filio suo: Vade, & adduc ali-
quos de tribu nostra, timentes Deum, ut
épulerent nobiscum.

30. Un-

*3. Cùmque abiisset, reversus nunciavit
ei, unum ex filiis Israël ingulatum iacere
in platea. Statimque exiliens de accubitu
suo, reliquens prandium, iejunus per-
venit ad corpus:

4. tollensque illud portavit ad domum
suam occulè, ut, dum sol occubuissest,
cautè sepieliret eum.

5. Cùmque occultasset corpus, mandu-
cavit panem cum luctu & tremore,

6. memorans illum sermonem, quem
dixit Dominus. * per Amos prophetam:
Dies festi vestri convertentur in lamen-
tationem & luctum.

7. Cùm verò sol occubuissest, abiit, &
sepielivit eum.

8. Arguebant autem eum omnes pro-
ximi eius, dicentes: Iam huius rei causâ
interfici iussus es, & vix effugisti mortis
imperium, & iterum sepelis mortuos?

9. * Sed Tobias plus timens Deum, * Sup. 1. 21.

quam regem, rapiebat corpora occiso-
rum, & occultabat in domo sua, & mediis
noctibus sepeliebat ea.

10. Contigit autem ut quādam die fati-
gatus a sepultura, veniens in domum
suam, iactasset se iuxta parietem, & ob-
dormisset,

11. & ex nido hirundinum dormienti
illi calida stercore incidenter super ocu-
los eius, ferieret cæcus. *

* An. etat-
tis 56.
Inf. 14. 2.
Anno M.
3295.

12. Hanc autem tentationem idèo per-
mitit Dominus evenire illi, ut posteris
dafetur exemplum patientie eius, sicut
& sancti Iob.

13. Nam cùm ab infantia sua semper
Deum timeret, & mandata vero eius custo-
derit, non est contristatus contra Deum
quòd plaga cæcitatilis evenerit ei,

14. sed immobilis in Dei timore per-
mansit, agens gratias Deo omnibus die-
bus vite sua.

15. Nam sicut beato Iob insultabant re-
ges, ita isti parentes & cognati eius irri-
debat vitam eius, dicentes:

16. Ubi est spes tua, pro qua elemo-
synas, & sepulturas faciebas?

17. Tobias verò increpabat eos, di-
cens: Nolite ita loqui:

18. quoniam filii sanctorum sumus, &
vitam illam expectamus, quam Deus da-
turus est his, qui fidem suam numquam
mutant ab eo.

19. Anna verò uxor eius ibat ad opus
textrinum quotidie, * & de labore ma-
nuum suarum victum, quem consequi
poterat, deferebat.

* Unde
colligere
est eos de-
mù fortunis
spolia-
toris.

30. Un-

20. Unde factum est, ut hic dum ca-
prarum accipiens detulisset domi:

21. cuius cùm vocem balantis vir eius
audisser, dixit: * Vide, ne forte furti-
vus sit, redde eum dominis suis, quia

non licet nobis aut edere ex furto ali-
quid, aut contingere.

* Iob. 2. 9. 22. * Ad hæc uxor eius irata respondit:

Manifestè vana facta est spes tua; & ele-
mosynæ tuæ modo apparuerunt.

23. Atque his, & allis huiuscemodi
verbis exprobrabat ei.

C A P U T III.

Tobie ob uxoris convitum mori petentis
oratio ad Deum, & Saræ filie Raguelis
humilis cùm triduano ieiunio oratio, ob
ancillas impropterum de septem ipsius
maritî a dæmonio interemptis: utriusque
autem preces exaudiuntur, Angelo Ra-
phæle ad eos curandos misso.

1. Tunc Tobias ingemuit, & cœpit
orare cum lacrymis,

2. dicens: Iustus es Domine, & omnia
iudicia tua iusta sunt, & omnes viae tuae
misericordia, & veritas, & iudicium.

3. Et nunc Domine memor esto mei, &
ne vindictam sumas de peccatis meis, ne-
que reminiscaris delicta mea, vel parentum
meorum.

* Deut. 38. 4. * Quoniam non obedivimus præcep-
tis tuis, idèo traditi sumus in direptionem,
& captivitatem, & mortem, & in fabulam, & in impropterum omnibus na-
tionibus, in quibus dispersisti nos.

5. Et nunc Domine magna iudicia tua,
quia non egimus secundum præcepta tua,
& non ambulavimus sinceriter coram te.

6. Et nunc Domine secundum volun-
tatem tuam fac mecum, & præcipe in
pace recipi spiritum meum: expedite enim
mihi mori magis quam vivere.

* Gr. est
exortatus
quo nomi-
ne non tam
urbis quam
regio vide-
tur signifi-
cari.

7. Eadem itaque die contigit ut Sara fi-
lia Raguelis in Rages * civitate Medo-
rum, & ipsa audiret impropterum ab una
ex ancillis patris sui,

8. quoniam tradita fuerat septem viris,
& dæmonium nomine Asmodæus occide-
rat eos, mox ut ingressi fuissent ad eam.

9. Ergo cùm pro culpa sua irrepararet
puellam, respondit ei, diceens: Amplius
ex te non videamus filium, aut filiam su-
per terram, imperfectrix virorum tuorum.

10. Numquid & occidere me vis, sicut
iam occidisti septem viros? Ad hanc vo-
cem perexit in superioris cubiculum do-

mùs sue: & tribus diebus, & tribus no-
ctibus non manducavit, neque bibit:

11. sed in oratione persists cum la-
crymis deprecabatur Deum, ut ab isto
improperio liberaret eam.

12. Factum est autem die tertia, dum
compleret orationem, benedicens Domi-
num,

13. dixit: Benedictum est nomen tuum
Deus patrum nostrorum: qui cùm iratus
fueris, misericordiam facies, & in tem-
pore tribulationis peccata dimittis his, qui
invocant te.

14. Ad te Domine faciem meam con-
verto, ad te oculos meos dirigo.

15. Peto Domine ut de vinculo impro-
periij huius absolvas me, aut certe desu-
per terram eripias me.

16. Tu sis Domine, quia numquā
concipi virum, & mundum servavi ani-
mam meam ab omni concupiscentia.

17. Numquā cum ludentibus misqui-
me: neque cum his, qui in levitate am-
bulant, participem me præbui.

18. Virum autem cum timore tuo, non
cum libidine mea consensi suscipere.

19. Et, aut ego indigna fui illis, aut
illi forsitan me non fuerunt digni: quia
forsitan viro alijs conservasti me.

20. Non est enim in hominis potestate
consilium tuum.

21. Hoc autem pro certo habet omnis,
qui te colit, quid vita eius, si in proba-
tionem fuerit, coronabitur: si autem in tri-
bulatione fuerit, liberabitur: & si in cor-
reptione fuerit, ad misericordiam tuam
venire libebit.

22. Non enim delectaris in perditionis
nostris: quia post tempestatem, tran-
quillum facis: & post lacrymatum &
fletum, exultationem infundis.

23. Sit nomen tuum Deus Israël bene-
dictum in secula.

24. In illo tempore exauditæ sunt preces
amborum in conspectu gloriae summi Dei:

25. & missus est Angelus Domini san-
ctus Raphaël, ut curaret eos ambos, quo-
rum uno tempore sunt orationes in con-
spectu Domini recitate.

C A P U T IV.

Tobias cùm se brevi putaret moriturum, filio
piissima salutis monita inculcat, elemo-
synæ virtutem declarat, & de decem ar-
genti talentis Gabelo mutuò datis indicat.

1. Igitur * cùm Tobias putaret oratio-

* Anno M.
3299.

tuis-

† Annūn tuisset, vocavit ad se Tobiam filium † agentem suum,

circiter 20. 2. dixit ei: Audi fili mi verba oris mei, & ea in corde tuo, quasi fundamentum construe.

3. Cūm acceperit Deus animam meam, * Exod. 20. corpus meum sepeli: * & honorem habebit matri tuae omnibus diebus vitæ eius:

4. memor enim esse debes, quæ & quanta pericula passa sit propter te in utero suo.

5. Cūm autem & ipsa compleverit tempus vitæ suæ, sepelias eam circa me.

6. Omnibus autem diebus vitæ tuae in mente habeto Deum: & cave ne aliquando peccato consentias, & prætermittas præcepta Domini Dei nostri.

* Prov. 3. 7. * Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli averte faciem tuam abullo Eccl. 4. 1. paupere: ita enim fiet ut nec a te averteremus tatu facies Domini.

* Eccl. 35. 8. * Quo modo potueris, ita esto misericors.

9. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude.

10. Præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis.

* Eccl. 29. 11. * quoniam eleemosyna ab omni peccato, & a morte liberat, & non patierunt animam ire in tenebras.

12. Fiducia magna erit coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.

* 1. Thess. 4. 3. 13. * Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & præter uxorem tuam numquā patiaris crimen scire.

14. Superbiā numquā in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: * in ipsa enim initium sumpsit omnis perditione.

* Lev. 19. 15. * Quicumque tibi aliiquid operatus fuerit, statim ei mercedem restitu, & Deut. 24. merces mercenarij tui apud te omnino non remaneat.

* Matth. 7. 12. 16. * Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias.

Luc. 6. 31. 17. * Panem tuum cum esurientibus & * Luc. 14. 13. egensis comedē, & de vestimentis tuis nudos tege.

18. Panem tuum, & vinum tuum super sepulturam iusti constitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus.

19. consilium semper a sapiente perquire.

20. Omni tempore benedic Deum: &

pete ab eo, ut vias tuas dirigat, & omnia consilia tua in ipso permaneant.

21. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti, dum adhuc infans tuus esses, Gabelo, in Rages civitate Medorum, & chirographum eius apud me habebo:

22. & idē perquire quo modo ad eum pervenias, & recipias ab eo suprā memoratum pondus argenti, & restituas ei chirographum suum.

23. Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus, * sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus bene.

CAPUT V.

Tobias socium ac ducem itineris in Rages Medorum querenti Raphaël Angelus ignotus occurrit, cui pater filium committit, qui bus profectiōs mater filij deflet absentiam.

1. Tunc respondit Tobias patri suo, & dixit: Omnia quæcumque præcepisti mihi faciam pater.

2. Quo modo autem pecuniam hanc requiram, ignoro. Ille me nescit, & ego eum ignorō: quod signum dabo ei? Sed neque viam, per quam pergatur illuc, aliquando cognovi.

3. Tunc pater suus respondit illi, & dixit: Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis, statim restituet.

4. Sed perge nunc, & inquire tibi aliquem fidem virum, qui eat tecum salvā mercede suā: ut, dum adhuc vivo, recipias eum.

5. Tunc egressus Tobias, invenit iuvenem splendidum, stantem præcinctum, & quæ paratum ad ambulandum.

6. Et ignorans quod Angelus Dei esset, salutavit eum, & dixit: Unde te habemus bone iuvenis?

7. At ille respondit: Ex filii Israël. Et Tobias dixit ei: Nostri viam, quæ dicit in regionem Medorum?

8. Cui respondit: Novi: & omnia itinera eius frequenter ambulavi, & mansi apud Gabelum fratrem nostrum: qui moratur in Rages civitate Medorum, quæ posita est in monte Ecbatanis.

9. Cui Tobias ait: Sustine me obsecro, donec haec ipsa nunciem patri meo.

10. Tunc ingressus Tobias, indicavit universa hæc patri suo. Super quæ ad-

mi-

CAPUT VI.

Angeli hortatu Tobias invadentem piscem apprebendit & exenterat cor eius, fel, & iecur ad medicamenta reservauit: & ad Raguelum divertit, ut iussu Angelis petat in uxorem illius filiam Saram; cu- tuis septem viros occiderat demonium, dicens ab Angelo, quo fine suscipiendum ac servandum sit contingut.

1. Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum, & mansit ann. 3299.

2. Et exiit ut layaret pedes suos, & ecce piscis immanis exiit ad devorandum eum.

3. Quem expavescens Tobias clamavit voce magnâ, dicens: Domina, invadit me.

4. Et dixit ei Angelus: Apprehende branchiam eius, & trah eum ad te. Quod cùm fecisset, attraxit eum in siccum, & palpitare coepit ante pedes eius.

5. Tunc dixit ei Angelus: Exentera hunc pisces, & cor eius, & fel, & iecur reponere tibi: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta utiliter.

6. Quod cùm fecisset, assavit carnes eius, & secum tulerunt in via: cetera sa- lierunt, que sufficienter eis, quoque pervenirent in Rages civitatem Medorum.

7. Tunc interrogavit Tobias Angelum, & dixit ei: Obsecro te Azaria frater, ut dicas mihi quod remedium habebunt ista, qua de pisce servare iussisti?

8. Et respondens Angelus, dixit ei: Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extircat omne genus demoniorum sive a viro, sive a muliere, ita ut ultra non accedat ad eos.

9. Et fel valet ad ungendos oculos, in quibus fuerit albugo, & sanabuntur.

10. Et dixit ei Tobias: Ubi vis ut ma-neamus?

11. Respondensque Angelus, ait: Est hic Raguel nomine, vir propinquus de tribu tua, & hic habet filiam nomine Saram, sed neque masculum, neque feminam ullam habet aliam præter eam.

12. * Tibi debetur omnis substantia eius, * Num. 27. 8. & 36. 8. & oportet eam te accipere coniugem.

13. Pete ergo eam a patre eius, & da-bit tibi eam in uxorem.

14. Tunc respondit Tobias, & dixit: Audio quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audivi, quia demonium occidit illos.

15. Timeo ergo, ne fortè & mihi hæc eveniant: & cùm sim unicus parentibus meis, deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos.

16. Tunc angelus Raphaël dixit ei: Audi me, & ostendam tibi qui sunt, quibus prævalere potest dæmonium.

17. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum a se, & a sua mente excludant, & sive libidini ita vacent, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: habet potestatem dæmonium super eos.

18. Tu autem cùm acceperis eam, ingressus cubiculum, per tres dies contineas esto ab ea, & nihil aliud, nisi orationibus vacabis cum ea.

19. Ipsa autem nocte, incenso fecore piscis, fugabitur dæmonium.

20. Secunda verò nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admittéris.

21. Tertia autem nocte, benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes.

22. Transacta autem tertia nocte, accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahe benedictionem in filiis consequaris.

C A P U T VII.

Raguel peritam a Tobia Saram filiam in uxorem tradit consilio Raphaëlis, & scriptis coniugij tabulis, nuptias celebrabantur.

Eodem ann. 3299. 1. Ingressi sunt autem ad Raguelem, & suscepit eos Raguel cum gaudio.

2. Intuensque Tobiam Raguel, dixit Anne uxori sue: Quām similis est iuvenis iste consobrino meo!

3. Et cùm hæc dixisset, ait: Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt: Ex tribu Nephthali sumus, ex captivitate Nineve.

4. Dixitque illis Raguel: Nostis Tobiam fratrem meum? Qui dixerunt: Novimus. 5. Cùmque multa bona loqueretur de eo, dixit Angelus ad Raguelem: Tobias, de quo interrogas, pater istius est.

6. Et misit se Raguel, & cum lacrymis osculatus est eum, & plorans supra colum eius,

7. dixit: Benedictio sit tibi fili mi, quia boni & optimi viri filius es.

8. Et Anna uxor eius, & Sara ipsorum filia lacrymatæ sunt.

9. Postquam autem locuti sunt, præ-

pit Raguel occidi arietem, & parari convivium. Cùmque hortaretur eos discubere ad prandium,

10. Tobias dixit: Hic ego hodiè non manducabam neque bibam, nisi prius petitionem meam confirmes, & promittas mihi dare Sarah filiam tuam.

11. Quo auditu verbo Raguel, expavit, sciens quid evenerit illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam: & timere coepit ne fortè & huic similiter contingat: & cùm nutaret, & non daret petenti ullum responsum,

12. dixit ei Angelus: Noli timere dare eam isti, quoniam huic timenti Deum debet coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam.

13. Tunc dixit Raguel: Non dubito quod Deus preces & lacrymas meas in conspectu suo admirerit.

14. Et credo quoniam idèo fecit vos venire ad me, ut ista coniungatur cognationi sua: secundum legem Moysi: * Num. 36. & nunc noli dubium gerere quòd tibi eam tradam.

15. Et apprehendens dexteram filie suæ, dextera Tobie tradidit, dicens: Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob vobiscum sit, & ipse coniungat vos, implete beneplacitum suum in vobis.

16. Et accepta charta, fecerunt conscriptionem coniugij.

17. Et post hæc epulati sunt, benedicentes Deum.

18. Vocavitque Raguel ad se Annam uxorem suam, & præcepit ei ut præpararet alterum cubiculum.

19. Et introduxit illuc Sarah filiam suam, & lacrymata est.

20. Dixitque ei: Forti animo esto filia mea: Dominus cali det tibi gaudium pro tempore quod perspessa es.

C A P U T VIII.

Tobias thalamum ingressus, partem iecoris pisces assat; & dæmonio a Raphaëli ligato, Tobias & Sara simul orantes noctem transigunt incolumes: quapropter repleto quod paratum erat sepulcro, auctisque Deo gratiis a Sara parentibus, latum apparatur convivium; & pro dote medietas bonorum assignatur, cedente & reliquâ medietate post parentum obitum.

1. Postquam verò cenaverunt, introduxerunt iuvenem ad eam.

Eodem anno 3299.

2. Re-

21. Recordatus itaque Tobias sermonum Angeli, protulit de cassili suo partem iecoris, posuisse eam super carbones vivos.

22. Tunc Raphaël Angelus apprehendit dæmonium, & religavit illud in deserto superioris Ægypti.

23. Tunc horatus est virginem Tobias, dixitque ei: Sara, exurge, & deprece mur Deum hodiè, & cras, & secundum cras: quia his tribus noctibus Deo iungimur: tertia autem transacta nocte, in nostro érimus coniugio.

24. filii quippe sanctorum sumus, & non possumus ita coniungi sicut gentes, quæ ignorant Deum.

25. Surgentes autem pariter, instanter orabant ambo simul, ut sanitas daretur eis.

26. Dixitque Tobias: Domine Deus patrum nostrorum, benedicat te cœli & terra, mareque & fontes, & flumina & omnes creaturæ tuæ, quæ in eis sunt.

*Gen. 2. 7. 8. * Tu fecisti Adam de limo terræ, deditique ei adiutorium Heyam.

27. Et nunc Domine tu scis, quia non luxuria causa optici sororem meam coniugem, sed solà posteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in sæcula sæculorum.

28. Dixitque Sara: Miserere nobis Domine, miserere nobis, & conseruamus ambo pariter sani.

29. Et factum est circa pullorum canatum, accersiri iussi Raguel servos suos, & abiérunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum.

30. Dicebat enim: Ne fortè simil modo evenerit ei, quo & ceteris illis septem viris, qui sunt ingressi ad eam.

31. Cùmque parassent fossam, reversus Raguel ad uxorem suam, dixit ei:

32. Mitte unam ex ancillis tuis, & videat si mortuus est, ut sepeliam eum antequam illucuscat dies.

33. At illa misit unam ex ancillis suis. Quæ ingressa cubiculum, reperit eos salvos & incolumes, secum pariter dormientes.

34. Erat reversa, nunciavit bonum nuntium & benedixerunt Dominum, Raguel videlicet & Anna uxor eius,

35. & dixerunt: Benedicimus te Domine Deus Israël, quia non contigit quem admodum patrambus.

36. Tunc Raphaël assumens quatuor ex servis Raguelis, & duos camelos, in Rages civitatem Medorum perrexit: & inveniens Gabelum, reddidit ei chirographum suum, & recepit ab eo omnem pecuniam.

37. Indicavitque ei de Tobia filio Tobiae, omnia quæ gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias.

Qq 8. Cum-

Eodem ann. 3299.

8. Cùmque ingressus esset domum Ragnelius, inventit Tobiam discubentem: & exiliens, osculati sunt se invicem: & flevit Gabelus, benedixitque Deum,

9. & dixit: Benedic te Deus Israël, quia filius es optimi viri, & iusti, & timoris Deum, & eleemosynas facientes:

10. & dicatur benedictus super uxorem tuam, & super parentes vestros;

11. & videatis filios vestros, & filios filiorum vestrorum, usque in tertiam & quartam generationem: & sit semen vestrum benedictum a Deo Israël, qui regnat in sæcula sæculorum.

12. Cùmque omnes dixissent: Amen, accesserunt ad convivium: sed & cum timore Domini nuptiarum convivium exercabant.

C A P U T X.

Parentes Tobiae longam eius moram anxie queruntur; ille autem agrè obtinet, ut a Raguel dimittatur, accepta dote & uxore: porrò Raguel illis bene precondato, admonet filiam de officio matrisfamilias.

Eodem ann. 3299.

1. CUM verò moras faceret Tobias, causâ nuptiarum, sollicitus erat pater eius Tobias dicens: Putas quare moratur filius meus, aut quare detentus est ibi?

2. Putasne Gabelus mortuus est, & neemo redit illi pecuniam?

3. Cœpit autem contristari nimis ipse & Anna uxor eius cum eo: & coepérunt ambo simul ftere: eo quòd die statuto mīnime revertetur filius eorum ad eos.

*Sup. 5.23.

4. *Flebat igitur mater eius irremediablebus lacrymis, atque dicebat: Heu heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostræ, solatum vita nostræ, spem posteritatis nostræ?

5. Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis.

6. Cui dicebat Tobias: Tace, & noli turbari, sanus est filius noster: satis fidelis est vir ille, cum quo misimus eum.

7. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed quotidiè exiliens circumspiciebat, & circuibat vias omnes, per quas spes remeandi videbatur, ut procul videoret eum, si fieri posset, venientem.

8. At verò Raguel dicebat ad generum suum: Mane hic, & ego mittam nuncium salutis de te ad Tobiam patrem tuum.

9. Cui Tobias ait: Ego novi quia pater

meus & mater mea modò dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.

10. Cùmque verbis multis rogarat Ragnel Tobiam, & ille eum nullà ratione

vellat audire, tradidit ei Saram, & dimidiā partem omnis substantiæ sua in pueris, in pueris, in pecudibus, in camelis, & in vaccis, & in pecunia multa: & salvum atque gaudentem dimisit eum a se;

11. dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatur vos in locum, & inveniatis omnia rectè circa parentes vestros, & videant oculi mei filios vestros priusquam moriar.

12. Et apprehendentes parentes filiam suam, osculati sunt eam, & dimiserunt ire;

13. monentes eam honorare sacerdos, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere.

C A P U T X I.

Relictis in itinere Sarà reliquaque familia, Tobias & Raphaël præcedentes, latè a parentibus Tobiae excipiuntur: filii patris oculos felle iceris liniente, ille visum recipit; quapropter ait: Deo gratias, post adventum Saræ ac familie septem diebus latè epulantur.

* Eodem anno.

† Hebr. Acram, unde non videtur esse illi Abramam patria sed alia inter Ragen & Ninivem.

1. CUMQUE revertenteruntur, pervernerunt ad Charan, t' que' est in medio itinera contra Niniven, undecimo die.

2. Dixitque Angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum.

3. Si placet itaque tibi, præcedamus, & lento gradu sequantur iter nostrum familiæ, simul cum coniuge tua: & cum animalibus.

4. Cùmque hoc placuisse ut irent, dixit Raphaël ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis: erit enim necessarium. Tulit itaque Tobias ex felle illo, & abiérunt.

5. Anna autem sedebat secus viam, quotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo.

6. Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidi a longe, & illicid agnoverit ventientem filium suum: curreruntque nuncivavit viro suo, dicens: Ecce venit filius tuus.

7. Dixitque Raphaël ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum: & gratias agens ei, accede ad patrem tuum, & osculare eum;

8. Sta-

8. Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis, quod portas tecum, scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, & videbit pater tuus lumen cœli, & in aspectu tuo gaudet.

9. Tunc præcurrit canis, qui simul fuerat in via: & quasi nuncius adveniens, blandimento sua caude gaudet.

10. Et consurgens cæcus pater eius, ceperit offendens pedibus currere: & datā manū pueri, occurrit obviā filio suo.

11. Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, & cœperunt ambo flere prægauio.

12. Cùmque adorassent Deum, & gratias egissent, considererunt.

13. Tunc sumens Tobias de felle piscis, linivit oculos patris sui.

14. Et sustinuit quasi dimidiā ferè horam: & copit albugo ex oculis eius, quasi membrana ovi, egredi.

15. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit.

16. Et glorificabant Deum, ipse videbile, & uxor eius, & omnes qui sciebant eum.

17. Dicebatque Tobias: Benedicto te Domine Deus Israël, quia tu castigasti me, & tu salvasti me: & ecce ego video Tobiam filium meum.

18. Ingressa est etiam post septem dies Sara uxor filij eius, & omnis familia sana, & pecora, & cameli, & pecunia multa uxoris: sed & illa pecunia, quam recuperata a Gabelo.

19. & narravit parentibus suis omnia beneficia Dei, que fecisset circa eum per hominem, qui eum duxerat.

20. Veneruntque Achior & Nabath consobrini Tobiae, gaudentes ad Tobiam, & congratulantes ei de omnibus bonis, quæ circa illum ostenderat Deus.

21. Et per septem dies epulantes, omnes cum gudio magno gavisi sunt.

C A P U T X I I.

Tobias, cum filio de mercede Raphaëlis consultans, auditisque que sibi ac filio præstiterat beneficis, medietatem offert omnium que attulerant: at illi se Dei Angelum declarat; & post revelata alia mysteria in cœlum sublevatur; quo factu, illi in terram prouierentes Deum benedicunt.

Eodem ann. 3299.

1. Tunc vocavit ad se Tobias filium suum, dixitque ei: Quid possimus dare viro isti sancto, qui venit tecum?

2. Respondens Tobias, dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficis eius?

3. Me duxit & reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, & demonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, mesipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque videre fecit lumen cœli, & bonis omnibus per eum repleti sumus. Quid illi ad haec poterimus dignum dare?

4. Sed peto te pater mi, ut roges eum, si forte dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.

5. Et vocantes eum, pater scilicet, & filius, tulerunt eum in partem: & rogare cœperunt ut dignaretur dimidiā partem omnium, quæ attulerant, accéptam habere.

6. Tunc dixit eis occulè: Benedic Deum cœli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit vobiscum misericordiam suam.

7. Etenim sacramentum regis absconde bonum est: opera autem Dei revealare & confiteri honorificum est.

8. Bona est oratio cum ieiunio, & eleemosyna magis quām thesauro auri recendere:

9. quoniam eleemosyna a morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit inventare misericordiam & vitam æternam.

10. Qui autem faciunt peccatum, & iniquitatem, hostes sunt anime sue.

11. Manifesto ergo vobis veritatem, & non abscondam a vobis occultum sermonem.

12. Quando orabas cum lacrymis, & sepe lachrymas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepe lachrymas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.

13. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te.

14. Et nunc misit me Dominus ut curarem te, & Saram uxorem filii tui a demone liberarem.

15. Ego enim sum Raphaël Angelus, unus ex septem, qui astamus ante Dominum.

16. Cùmque haec audissent, turbati sunt, & trementes cœderunt super terram in faciem suam.

17. Dixitque eis Angelus: Pax vobis, nolite timere.

18. Etenim cum essem vobiscum, per

Qq 2 vo-

voluntatem Dei eram: ipsum benedicite, & cantate illi.

19. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere: sed ego cibo invisibili, & potu, qui ab hominibus videri non potest, utor.

20. Tempus est ergo ut revertar ad eum, qui me misit: vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia eius.

21. Et cum haec dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, & ultrà eum videre non potuerunt.

22. Tunc prostrati per horas tres in faciem, benedixerunt Deum: & exurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

CAPUT XIII.

Tobias senior benedicat ex gratias agit Dominum, & universos ad idipsum bortatur: prophetat quoque de restitutione & magna felicitate futura Ierusalem.

Eodem
ann. 3299.

1. A Periens autem Tobias senior os suum, benedixit Dominum, & dixit: Magnus es Domine in eternum, & in omnia secula regnum tuum:

* Deut. 32. 2. * quoniam tu flagellas, & salvas: deducis ad inferos, & reducis: & non est 39. 1. Reg. 2. 6. qui effugiat manum tuam.

Sap. 16. 13. 3. Confitemini Domino filij Israël, & in conspectu gentium laudate eum: 4. quoniam ideo dispersit vos inter gentes, quia ignorauit eum, ut vos enarratis mirabilia eius, & faciatis scire eos, quia non est alius Deus omnipotens praeter eum.

5. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: & ipse salvabit nos propter misericordiam suam.

6. Aspice ergo qua fecit nobiscum, & cum timore & tremore confitemini illi: regemque seculorum exalte in operibus vestris.

7. Ego autem in terra captivitatis meæ confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem.

8. Convertimini itaque peccatores, & facite iustitiam coram Deo, credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam: 9. Ego autem, & anima mea in eo latabitur.

10. Benedicte Dominum omnes electi eius: agite dies laetitiae, & confitemini illi.

* Gr. Cattigabit.

11. Ierusalem civitas Dei, castigavit te Dominus in operibus manuum tuarum.

12. Confitere Domino in bonis tuis, & benedic Deum seculorum ut redescifit in te tabernaculum suum, & revocet ad te omnes captivos, & gaudeas in omnia secula seculorum.

13. Luco splendidè fulgebis: & omnes fines terre adorabunt te.

14. * Nationes ex longinquio ad te ve- * Isa. 60. nient: & munera deferentes, adorabunt te in Dominum, & terram tuam in sanctificationem habebunt.

15. Nomen enim magnum invocabunt in te.

16. Maledicti erunt qui contempserint te: & condemnati erunt omnes qui blasphemaverint te: benedicte erunt qui edificaverint te.

17. Tu autem lætaberis in filiis tuis, quoniam omnes benedicentur, & congregabuntur ad Dominum.

18. Beati omnes qui diligunt te, & qui gaudent super pace tua.

19. Anima mea benedic Dominum, quoniam liberavit Ierusalem civitatem suam a cunctis tribulationibus eius, Dominus Deus noster.

20. Beatus ero si fuerint reliquæ semi-nis mei ad videndam claritatem Ierusalem.

21. * Porte Ierusalem ex sapphoro & smaragdo adificabuntur: & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius.

22. Ex lapide candido & mundo omnes plateæ eius sternentur: & per vicos eius alleluia cantabitur.

23. Benedic dominus, qui exaltavit eam, & sit regnum eius in secula seculorum super eam. Amen.

CAPUT XIV.

Tobias senior moriturus, completis 102. annis, filium ac nepotes ad pietatem bortatur, tisque sepultis parentibus Nivie migrant, quam evertendam dicit, & Ierusalem instaurandam: quod filius observans, tandem ad soberos revertitur, ibique completis 99. annis moritur.

1. ET consummati sunt sermones Tobias, Et postquam illuminatus est Tobias, vixit annis quadraginta duobus, & vidit filios nepotum suorum. ^{† Gr. Centum quinquaginta annos.}

2. Completis itaque annis centum duabus, [¶] sepolitus ^{* est honorificè} in Nivie. [¶] In sepolitus, meus.

3. Quinquaginta namque & sex annos rum

rūm lumen oculorum amisi, sexagenarius vero recepi.

4. Reliquum vero vita sue in gaudio fuit, & cum bono profectu timoris Dei perrexit in pace.

5. in hora autem mortis sue vocavit ad se Tobiam filium suum, & septem iuvenes filios eius nepotes suos, dixitque eis:

6. Propè erit interitus Ninive: non enim

* 1. Esdr. 3. 8. * Hebr. 8. dispersi sunt a terra Israël revertentur ad eam.

7. Omnis autem deserta terra eius replebitur, & dominus Dei, qui in ea in-

censa est, iterum readificabitur: ibique revertentur omnes timentes Deum,

8. & relinquunt gentes idola sua, & venient in Ierusalem, & inhabitant in ea, 9. & gaudebunt in ea omnes reges ter- rae, adorantes regem Israël.

10. Audite ergo filii mei patrem ve- strum: Servite Domino in veritate, & inquirite ut facias que placita sunt illi:

11. & filii vestris mandate ut faciant iustitias & eleemosynas, ut sint memores Dei, & benedicant eum in omni tem- pore in veritate, & in tota virtute sua.

12. Nunc ergo filii audite me, & nolite manere hic: sed quacumque die sepeliri- tis matrem vestram circa me in uno sepul-

chro, ex eo dirigite gressus vestros ut exeat hinc:

13. video enim quia iniurias eius fi- nem dabit ei.

14. Factum est autem post obitum ma- tris sua, Tobias abscessit ex Ninive cum uxore sua, & filiis, & filiorum filiis, & reversus est ad soberos suos:

15. invenitque eos incolumes in sen- tente bona: & curam eorum gessit, & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus Raguelis ipse percepit: viditque quintam generationem, filios filiorum suorum.

16. Et complitis annis nonagintanovem in timore Domini, cum gaudio sepeli- runt eum.

17. * Omnis autem cognatio eius, & omnis generatio eius in bona vita, & in sancta conversatione permanxit, ita ut accepte essent tam Deo, quam hominibus, & cunctis habitantibus in terra.

* In Gra- co & Syro additum, eum audi- visse in- teritum Ninives, priusquam

moreretur; que à Nabuchodonosore & Assueru captata est, id est à Nabopolastore Nabuchodonosoris magno patre, & Astyage (Assueri quoque nomine, Daniel. 9. appellato) Cyro avo, qui coniunctis viribus Niviem oppugnauit: unde etiam Syrus ait captivitatem in quam ipsam duxerunt in Me- diam. Idque anno 95. in Israëlitica captivitate, hoc est, anno Mada 3378. Atque ita Tobias iunior, qui hie dicitur vixisse 99. annos, fuit annorum 4. cum abduceretur: Et eversa est Nivie, Iosia regnante, ut in commentariorum in Ionam proposito, Hieronymus quoque conferat.

LIBER IUDITH.

DE IUDITH tempore & historiâ, varie disputant eruditæ. Hanc alij ante captivitatem collocant; alij post redditum populum, imperantibus Persis. Nos dico herentes, ut cum dotti plurimi in priorem partem magis inclinarentur fecit; quod & Ecbatanam conditam, & Ninivem eversam ante ipsam captivitatem legamus. Accedit etiam quod sub iuriis tum erant Iudei, & tam potens Jerusalem ut audiret potissimum cuique resistere: cum contra fuerit post datum a Cyro libertatem. Et certè si Persarum Monarchia tantam a Iudeis, sibi paolo ante subditis, ignominiam accepisset; qui factum faisset ut nunquam postea Persæ ab ingratis & perduellionibus ponant tanta rebellionis repeterent? Addit quod Nabuchodonosor ille Ciliciam, Damascum, Palæstinam, vicinâque regiones occupauit conatus sit, quas Reges Persarum sine controversia obtinebant: ut omittant nusquam legi, Reges Persarum in urbe Nino regiam habuisse, qui cuiquam eorum Nabuchodonosoris nomen unquam esse attributum; ut hec illis historia possit accommodari.

Post restitutum itaque Manassem, istam expeditionem accidisse arbitramur. Anno etenim 1. Olymp. 18. condita est Ecbatana, ut in Graeco Eusebij Chronicò refertur: is est autem periodi Julianæ 4006. cum Manasses regnum iniicerit anno eiusdem Periodi 4016. mundi 3306. captiisque denidem videatur anno regni sui 21. quo tempore novis coloniis in Samariam ab Assaradone missis, ut est Esdras 4. anno mundi 3327. princeps exercitū Regis Assyri in vicinam Iudeam excurrentes, eum in vepretis quibusdam latitantes cepierunt. Nam qui sexto vel septimo regni sui anno, eius captivitatem adscribunt; non satis mibi attendisse videntur, vix fieri potuisse, ut adolescentis adscirent ad pessimo patre, & a san-

Qq 3. Eliz.